

Важнейшим з правоў спажыўца з'яўляецца права на інфармацыю. Менавіта дзякуючы яго рэалізацыі, пры атрыманні неабходных звестак спажывец мае магчымасць аддаць перавагу таму або іншаму тавару (рабоце, паслуге), зрабіць кампетэнтны выбар. Такім чынам, інфармацыя аб работах (паслугах), каб выканаць сваё прызначэнне, павінна валодаць шэрагам характарыстык: своечасовасць (быць прадстаўленай да заключэння дамовы, што абароніць ад выпадкаў непаразумення паміж спажыўцом і прадаўцом); поўнасць і ўсебаковасць (характарызаваць як сам тавар (работу, паслугу), так і прадаўца (выканаўцу), так асабістае стаўленне пакупніка да пэўнай гандлёвай маркі можа аказаць лёсавызначальны ўплыў пры выбары тавара (работы, паслугі); дакладнасць (павінна на самай справе адпавядаць рэчаіснасці, не ўводзіць у зман спажыўца і не аказваць уплыў на яго выбар незаконнымі метадамі); даказуемасць (варта было б прадугледзіць яе ў Законе Рэспублікі Беларусь «Аб абароне правоў спажыўцоў», адсутнасць гэтай уласцівасці стварае цяжкасці пры доказе ў судзе адсутнасці абяцанай характарыстыкі); аб'ектыўнасць (павінна характарызаваць тавар (работу, паслугу) з улікам усіх яго якасцяў, а значыць, пры апісанні ўласцівасцяў трэба не абмінуць увагай не толькі тыя яго якасці, што вабяць спажыўца, але і тыя, што могуць нашкодзіць яму (напрыклад, наяўнасць у харчовых таварах пэўных рэчываў, якія выклікаюць у вызначанага кола людзей алергічную рэакцыю); законнасць; мець належную форму, якая б давала магчымасць успрымаць прадстаўленую інфармацыю; адпавядаць пэўнаму ўзроўню даступнасці.

Варта адзначыць сутнасныя адрозненні права на якасць ад права спажыўца на бяспеку: тавар (праца, паслуга) можа не адпавядаць патрабаванням, неабходным для забеспячэння прызначаных патрэб спажыўца, але адначасова з тым не ўяўляць пагрозы для яго; пры парушэннях права на бяспеку спажывец, як правіла, церпіць страты ў выглядзе рэальнай шкоды; пры парушэнні права на якасць — апрача рэальнай шкоды звычайна ўзнікаюць і страчаныя выгоды.

У апошні час, як сведчыць практыка, з'яўляюцца актуальнымі пытанні не толькі абароны правоў спажыўцоў, але і ўсталяванне пэўных межаў іх ажыццяўлення, што выклікана такой з'явай, як спажывецкі экстрэмізм — злоўжыванне правамі з мэтай атрымаць неабгрунтаваныя матэрыяльныя выгоды.

С.А. Гур'еў

БДУ (Мінск)

НЕПРАВЯВЫЯ ТЭНДЭНЦЫ Ў РАЗВІЦЦІ ЗАКАНАДАЎСТВА БЕЛАРУСКАЙ ССР у 1920–1930 гг.

У 20–30 гг. XX ст. у развіцці як грамадзянскага, так і крымінальнага заканадаўства Беларускай ССР назіралася пашырэнне негатыў-

ных неправых тэндэнцый. Крыніцамі крымінальнага права ў гэты час былі Крымінальны кодэкс (КК) РСФСР 1922 г., які быў распаўсюджаны і на тэрыторыі Беларусі, КК РСФСР 1926 г. (яму адпавядаў КК БССР 1928 г.), агульнасаюзныя законы і пастановы.

У першых савецкіх КК інтарэсы працоўных і сялян у параўнанні з іншымі сацыяльнымі групамі атрымалі прывілегіяваную правую абарону (арт. 5 Крымінальнага кодэкса (КК) РСФСР 1922 г., арт. 1 КК РСФСР 1926 г.). Пры вызначэнні пакарання ўлічвалася класовае паходжанне абвінавачанага (арт. 47 КК РСФСР 1922 г., арт. 48 КК РСФСР 1926 г.). Але найбольш за ўсё абаранялася сама дзяржава. Усе злачынствы падзяляліся на дзве катэгорыі: супраць асноў савецкага ладу і ўсе астатнія (арт. 27 КК 1922 г.), прычым першая катэгорыя каралася больш жорстка за другую. У абодвух КК выкарыстоўваліся паняцці «грамадска-небяспечныя элементы», «меры сацыяльнай аховы», «аналогія закона», «зваротная сіла крымінальнага заканадаўства», якія дазвалялі караць асобаў, не здзейсніўшых злачынства, але непажаданых з кропкі гледжання пануючай камуністычнай ідэалогіі.

Паступныя крымінальныя законы насілі адкрыта рэпрэсіўны характар. У лістападзе 1929 г. была прынята агульнасаюзная пастанова аб аб'яўленні па-за законам савецкіх грамадзян, якія засталіся за межамі дзяржавы, за што прадугледжваўся расстрэл у тэрмін 24 гадзіны з моманту выяўлення такой асобы і канфіскацыя маёмасці. Гэты закон таксама меў зваротную сілу.

З пачаткам калектывізацыі сельскай гаспадаркі крымінальнае заканадаўства БССР, замацаванае ў Крымінальным кодэксе 1928 г., пачало інтэнсіўна змяняцца, таму што пачала дзейнічаць сталінская формула аб абвастрэнні класовай барацьбы па меры руху да сацыялізму, на падставе чаго вводзіліся больш жорсткія меры пакарання. У 30-я гг. прымаюцца законы, накіраваныя супраць «ворагаў народа», «шкоднікаў», «дыверсантаў» і «раскрадальнікаў» сацыялістычнай маёмасці. Адным з такіх нарматыўных актаў з'яўляецца Закон СССР ад 7 жніўня 1932 г. «Аб ахове маёмасці дзяржаўных прадпрыемстваў, калгасаў і кааперацыі і умацаванні грамадскай (сацыялістычнай) уласнасці», па якому крадзеж сацыялістычнай маёмасці нават пры змякчаючых абставінах караўся расстрэлам ці пазбаўленнем волі на тэрмін не менш 10 гадоў з канфіскацыяй маёмасці. Яшчэ больш узмацніліся гэтыя негатыўныя тэндэнцыі пасля прыняцця Закона ад 1 снежня 1934 г. «Аб асобым парадку расследавання і разглядання крымінальных спраў аб тэрарыстычных актах супраць працаўнікоў савецкай улады». Па гэтаму Закону большасць працэсуальных гарантый правоў асобы была скасавана. 8 чэрвеня 1934 г. у КК БССР быў уведзены новы склад злачынства — здрада Радзіме (шпіянаж, выдача ваеннай ці дзяржаўнай тайны, пераход на бок ворага, уцёкі ці пералёт за мяжу), за што прадугледжваўся расстрэл з канфіскацыяй маёмасці.

У гэты перыяд парушаецца прынцып індывідуалізацыі пакарання. Рэпрэсіям падвяргаліся члены сям'і злачынцы, нават калі яны і не ве-

далі аб злачынстве. Закон супярэчыў агульнаму прынцыпу адказнасці толькі пры наяўнасці ў дзеянні складу злачынства. Крымінальны закон 30-х гг. быў жорсткі нават у адносінах да непаўналетніх, усталяваўшы ў 1935 г. за шэраг злачынстваў крымінальную адказнасць з 12-гадовага ўзросту (арт. 14 КК БССР 1928 г.).

Патрэбна адзначыць, што ў гэты перыяд выдаваліся розныя інструкцыі і загады НКВС СССР, Генеральнага пракурора СССР і іншыя, якія яшчэ больш пагаршалі становішча падсудных і асуджаных.

Тым не менш савецкія крымінальныя законы 20–30 гг. XX ст., хаця і мелі шмат недахопаў, у тым ліку наслі класавы характар, парушалі правы асобы, мелі рэпрэсіўны характар, аднак ужо сам факт іх прыняцця станоўча адбіўся на развіцці крымінальнага заканадаўства і правапрымянення. Тым больш, што да прыняцця першых крымінальных кодэксаў судзі ўвогуле кіраваліся не законам, а «рэвалюцыйнай правасвядомасцю» і «сацыялістычным сумленнем».

Е.И. Дубай

ГрГУ им. Я. Купалы (Гродно)

РЕШЕНИЕ СУДА КАК АКТ ПРАВОСУДИЯ

Процессуальный закон делит постановления суда первой инстанции на решения и определения (ст. 294 ГПК).

Судебное решение — это акт процессуального творчества судей, направленный на разрешение конкретного гражданского дела по существу спора; постановление, имеющее особенности построения структуры документа и свойство быть изложенным посредством знаковой системы и оглашенным на бумажном носителе. Решение суда является итоговым документом, обладающим исключительной степенью важности и значимости по сравнению с иными актами. Оно выносится после окончания разбирательства дела в совещательной комнате и затем оглашается. Суд выносит решение именем государства — Республики Беларусь. Порядок вынесения и торжественная форма подчеркивают исключительную важность судебного решения и тот факт, что оно завершает осуществление правосудия по конкретному делу. Именно поэтому сегодня остаются актуальными вопросы, касающиеся соблюдения требований, предъявляемых к решению как к акту правосудия.

Согласно ст. 297 ГПК, судебные постановления должны быть законными и обоснованными.

Решение является законным в том случае, когда оно принято при точном соблюдении норм процессуального права и в полном соответствии с нормами материального права, которые подлежат применению к данному правоотношению, или основано на применении в необходимых случаях аналогии закона, или аналогии права.

Решение является обоснованным тогда, когда факты, имеющие значение для дела, подтверждены исследованными судом доказатель-